

Sukupuolentutkimus-lehden vuoden artikkeli 2015

Kuvassa vasemmalta oikealle: Leena Eräsaari,
Maarit Sireni ja SUNS:n sihteeri Hanna Etholén.

Maarit Sirenin numerossa 1/2015 ilmestynyt artikkeli ”Emännästä yrittäjäksi. Maaseudun naista koskevien puhetapojen muutos” on valittu *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*-lehden vuoden 2015 artikkeliksi. Sireni työskentelee tällä hetkellä yhteiskuntatieteellisen aluetutkimuksen yliopistotutkijana Itä-Suomen yliopistossa, Karjalan tutkimuslaitoksella. Palkinnon saajan valitsi emeritaprofessori Leena Eräsaari. Sukupuolentutkimuksen seura ja lehden toimitus onnittelevat Maarit Sireniä.

Vuoden 2015 *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*-lehdissä oli yhteensä 12 vertaisarvioitua artikkelia. Aluksi epäroin ryhtyä tehtävään. Allekirjoittaneella on nimittäin ollut vaikeuksia lukea tutkimusartikkeleita, koska ne ovat usein epäkiinnostavia tai huonosti tehtyjä – tai molempia. *Sukupuolentutkimus*-lehden artikkelit eivät olleet kumpaakaan, vaan sekä kiinnostavia että hyvin tehtyjä. Kirjoittajien lisäksi kannattaa siis onnitella sekä päätoimittajia että toimituskuntaa hyvin tehdystä työstä.

On erittäin merkittävää, että suomeksi kirjoitetaan, toimitetaan ja julkaistaan erilaista yhteiskunnallisesti ja humanistisesti painottuvaa tutkimusta. Niillä soisi olevan enemmän näkyvyyttä ja

kuuluvuutta kuin mitä nykyisin on. Parempia aikoja odotellessa on kuitenkin erinomaista, että tekijät uskovat suomenkielellä kirjoitetun sukupuolisensitiivisen tutkimuksen tekemiseen ja julkaisemiseen. Julkaistujen artikkeleiden taso todistaa, että lehden ympärille ryhmittynyt tutkijayhteisö on ainakin toistaiseksi pitänyt pintansa.

Palkittavan artikkelin etsiminen ei tavallaan ollut vaikeaa: melkein kaikki olisi voinut palkita, koska ne olivat hyviä. Valitsijana en siis voinut tukeutua ajatukseen, että paras voittakoon. En voinut myöskään tukeutua ajatukseen ajankohtaisimmasta tai sukupuolentutkimuksen kannalta tärkeimmästä, koska suurin osa artikkeleista oli erittäin

ajankohtaisia ja sukupuolijärjestelmän kannalta tärkeitä. Artikkeleiden aiheina oli yhtäältä kulttuuri, kuten kirjallisuus ja tv-dokumentit, toisaalta itsellisten naisten hedelmöityshoidot ja naisten kansalaistoiminta 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Kokonainen numero, neljä artikkelia, käsitteli ajankohtaista rodullistamisen politiikan ja sukupuolen teemaa. Vuoden 2015 artikkeleista kaksi käsitteli työtä: toinen joogan opettajien ja toinen maaseudulla elävien naisten näkökulmasta.

Viime kädessä jouduin punnitsemaan hyvien ja ajankohtaisten aiheiden joukosta sellaisen, joka omasta mielestäni on erityisen tärkeä naisen asemaa tai sukupuolten välistä tasa-arvoa koskeva puheenvuoro. Maarit Sirenin artikkeli ”Emännästä yrittäjäksi. Maaseudun naista koskevien puhetapojen muutos” käsittelee maaseudulla asuvien naisten tilannetta tai tarkemmin kuvauksia naisista kahtena eri ajankohtana, 1980-luvulla ja 2010-luvulla. Aineistona käytetään artikkeleita *Koti*-lehdestä, joka on Maa- ja kotitalousnaiset järjestön lehti. Kolmenäkymmenenä vuotena järjestön jäsenet ovat muuttaneet radikaalisti maatilaa emännistä yrittäjiksi. Maaseudulla eläminen miellettiin 1980-luvulle saakka – ja myöhemminkin – elämänä perheviljelmillä. Emännät olivat vielä 1980-luvulla ensisijaisesti isäntien puolisoita ja siis epäitsenäisiä toimijoita. Heidät luettiin 1990-luvulle saakka avustaviksi perheenjäseniksi. Tätä epäitsenäistä ja taloudellisesti epävarmaa asemaa maaseudun naiset ovat eri tavoin pyrkineet torjumaan niin Suomessa kuin muualla Euroopassa. 1980-luvulla emännyyteen liitettiin *Koti*-lehdessä joitakin ongelmia – tosin ne olivat lähinnä sidoksissa yleisempiin viljelijäväestön ongelmiin. Kyseisestä emäntien asiasta puhuivat heidän itsensä lisäksi myös Keskustapuolueen ministerit ja asiantuntijat kuten sosiologian tutkijat.

2010-luvulla perheviljelmät eivät ole enää maaseutuelämän keskipisteessä. Viljelijöistä kuten myös emännistä on tullut yrittäjiä. Maalla asuvat naiset kuvataan joko itsenäisinä tai miestensä avustamina yrittäjinä. Näiden uusien yrittäjien elämään eivät ongelmat kuulu. Yrittäjät ovat uuden ajan sankareita, joita esitellään lehden henkilökuvissa. Sireni arvelee, että monien naisten tulojen täytyy olla niin vähäiset, että heidän toimeentulonsa on puolisoiden varassa. Tästä huolimatta kuva naisten yrittä-

misestä ei pidä sisällään sen paremmin ongelmia kuin epäitsenäisyyttä, aviomiehetkin ovat avustajia. Kuva maaseudun naisten yrittämisestä on ihannoitu ja vaikenee tärkeistä asioista.

Tätä samaa ihannoitua näkemystä yrittämisestä tarjotaan parhaillaan monille muille ryhmille. Tällaisia (pakko)yrittämiseen kannustettavia ryhmiä ovat monet pienipalkkaiset naiset mm. hoivan, kaupan, siivouksen ja ravitsemuksen aloilla. Keskustelu naisten yrittämisestä, jota muun muassa maaseudulla asuvien naisten yhteydessä käydään, on siis ideologisesti merkittävää ja edustaa maalla asuvia naisia laajempaakin osaa ihmisiä. Oletan, että aihe on sikäläkin ajankohtainen, että erityisesti nykyinen hallitus on kiinnostunut palkkatyöläisten aseman heikennyksistä muuttamalla heitä yrittäjiksi. Sirenin artikkeli on poliittisesti merkittävä, koska se kuvaa niitä retorisia keinoja, joita käytetään, kun naisia houkutellaan yrittäjyyteen.

Vaikka maataloudesta tai maaseudulla elävä väestö on nyky-Suomessa vähäinen ja globaalistikin pienenevä, on se ainakin Suomessa ollut kulttuurisesti tärkeä selittäjä naisen asemalle. *Kalevalan* naisten Pohjan Akan, Ainon, Päivin ynnä muiden roolimallien avulla on yritetty selittää naisen asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tässä uudessa maaseudun naisille sovitetussa yrittäjän roolissa onkin nähtävissä tärkeä tulevaisuuden rooli naisille.

Maarit Sirenin artikkeli on temaattisesti ja metodisesti rakennettu selkeäksi ja yksinkertaiseksi. *Koti*-lehden artikkelit (yhteensä neljältä eri vuodelta) kuvataan ja analysoidaan ekonomisesti, ylipäänsä teksti etenee napakasti ja asiantuntevasti. Sirenin artikkeli on myös valaiseva kuvaus maaseudun elämän muutoksesta viljelijästä yrittäjäksi. Tutkijan oma ääni pysyy taustalla, on hiljainen ja rivien välissä. Artikkeli osoittaa erinomaista ja pitkäaikaista perehtyneisyyttä aiheeseen.

Esitän mielelläni vuoden 2015 artikkelipalkintoa Maarit Sirenille hänen artikkelistaan ”Emännästä yrittäjäksi. Maaseudun naista koskevien puhetapojen muutos.”

Leena Eräsaari,
Jyväskylän yliopiston sosiaalityön emeritaprofessori
leena.erasaari@jyu.fi